

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
חמישי

צמח צדק

שאלות ותשובות

מהדורא בתרא

משו"ת אבן העזר סימן תמ"ד

מאת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי
חסידא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבג"מ זי"ע

מליובאוויטש

אשר השיב לשואליו דבר לברר וללבן עומקה של ההלכה למעשה

•

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

TZEMACH TZEDEK
SHAALOT UTESHUVOT
MAHADURA BASRA EVEN HOEZER SIMAN 444

Copyright © 2025

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / Fax (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch®.

פתח דבר

לקראת יום י"ג ניסן, יום ההסתלקות־הילולא של הוד כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נבג"מ זי"ע – הננו מוציאים לאור „סדר כתיבת גט למומר" מגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר הצ"צ והוא מהדו"ב מהנדפס בשו"ת אבהע"ז סי' תמ"ד, שנכתב לפני מאתיים שנה, בשנת תקפ"ה.

סדר גט זה נכתב ע"י כ"ק אדמו"ר הצ"צ ע"פ הוראת חמיו כ"ק אדמו"ר האמצעי נבג"מ זי"ע עבור המומר יהושע בן ליזר לגרש בו את אשתו רבקה בת ליב הכהן (והוא הנודע בשם „הגט מקאזלאוו"). להשלמת הנושא ראה בשו"ת הנ"ל בסימנים דלקמן העוסקים בגט זה: סימן תמ"ב (קודם כתיבת הגט), סימן תמ"ד (סדר כתיבת הגט – מהדו"ק מהמכתב הבא לקמן), סימן שפ"ב (הוראות ע"ד מסירת הגט לאשה) וסימן קס"ו (שאלות שנתעוררו אחר מסירת הגט).

הסדר נדפס ע"פ צילום כתי"ק הנמצא בספריית מענדל גאטעסמאן (ישיבה יוניברסיטי) מס' 1615, שהושג בהשתדלות הרה"ת וכו' הרב ראובן שי' לי, שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע לעיר קיימברידזש במדינת אנגליא, ובעזרת ד"ר אהרן שי' הכהן קולר שמצא כתי"ק זה, ומרת שולמית בערגער תחי' מהספרי' הנ"ל.

פענוח הכתי"ק והוספת מ"מ וציונים ע"י הרה"ת ר' שלום דוב בער שי' שוחאט.

לחביבותא דמילתא – באו בסוף הקונטרס פאקסימיליא מגוכתי"ק אדמו"ר הצ"צ.

מערכת „אוצר החסידים"

ר"ח ניסן, ה'תשפ"ה
ברוקלין, נ.י.

סדר כתיבת גט למומר

— מהרו"ב של שו"ת צמח צדק אבן העזר סי' תמ"ד —

להרב' ר' אברהם ור' חיים נ"י, מכתבם הגיעוני ומצוה רבה היא, והנה לפי מכתבם נ' שיש שם סופר ועדי' במחניכם, וע"כ הנני שולח להם הנוסח' איך שיהי' מסירת הגט, והוא כמו שנוהגין בגט מומר:

יזמינו סופר ושני עדים כשרים שאינם קרובי' זה לזה ולא לבעל ולא לאשה¹ — וכן השליח יהי' עומד שם²:

יבטל הבעל מודעות בפני העדי' שיאמר הנני מבטל לפניכם כל מודעי ומודעי דמודעי כו' שמסרתי על גט זה, כלשון הנז' בסדר הגט מהרב ר' מיכל סעי' מ"ח³:

אח"כ יתן הסופר את הננייר והדיו והקולמוס ושאר כלי הכתיבה במתנה להבעל⁴:

אח"כ יושיט הבעל את הננייר והדיו ושאר כלי הכתיבה להסופר בפני העדים⁵ ויאמר בזה"ל, הערט צו אתם עדים פב"פ ופב"פ, פאר אייך בעט איך דיך פב"פ (דהיינו הסופר) אז דוא זאלשט שרייבען אגט פטורין כשר לגרש בו את אשתי רבקה בת ליב הכהן אונ זאלשט שרייבען דעם גט לשמי ולשמה ולשם גרושין אונ אפילו כמה וכמה גיטיין ביז איינער וועט כשר ווערין כדת בין בכתיבה בין בחתימה⁶:

[=ויאמר בזה הלשון: תקשיבו, אתם עדים פב"פ ופב"פ, בפניכם אני מבקש ממך פב"פ (דהיינו הסופר) שתכתוב גט פטורין כשר לגרש בו את אשתי רבקה בת ליב הכהן, ושתכתוב

1) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן ה' ובקב-נקי שם.

2) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט שני) סימן כו' ובקב-נקי שם.

3) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) קודם סימן לט', שאין שואלים המומר השאלות ע"ד רצונו לגרש. וראה ג"כ שם סימן מד שם. אלא מתחילים מסדר ביטול מודעות המבואר בסימן מח שם.

4) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן מט"ג ובקב-נקי שם.

5) ראה שו"ת צ"צ אבהע"ז סי' תמג, שמנוסח אדה"ז משמע הסופר בפני העדים, אלא ששם המדובר הוא בכתיבת הגט במק"א (ולא במקום המינורי).

6) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן נא"ג ובקב-נקי שם. אלא שבגט רגיל מסירת הדיו והננייר

וכו' להסופר נעשית אחר מינוי הסופר ועדים (כמבואר בסימן נו' שם).

הגט לשמי ולשמה ולשם גרושין, ואפילו כמה וכמה גיטין עד שאחד [מהם] יהי' כשר כדת בין בכתיבה בין בחתימה].

און אייך עדים פב"פ ופב"פ בעט איך אז איר זאלט זיך חתמנן אוף דעם גט וואש וועט שרייבען הסופר פב"פ לגרש בו את אשתי רבקה בת ליב הכהן, און איר זאלט זיך חתמנן לשמי ולשמה ולשם גירושין ואפילו כמה וכמה גיטין ביז איינער וועט כשר ווערין בין בכתיבה בין בחתימה כדת':

[=וממכם עדים פב"פ ופב"פ אני מבקש שתחתמו על הגט שיכתוב הסופר פב"פ לגרש בו את אשתי רבקה בת ליב הכהן, ושתחתמו לשמי ולשמה ולשם גירושין ואפילו כמה וכמה גיטין עד שאחד [מהם] יהי' כשר בין בכתיבה בין בחתימה כדת].

אחר שיכתוב הסופר ויחתמו העדים על הגט⁸ ימסור הבעל המומר את הגט להשליח שהזמין לו – כדרך שנת' בש"ע סי' ק"מ סעיף י"א, היינו שמתחלה יאמר להשליח זייא זוכה [=תזכה] בגט זה לאשתי רבקה בת ליב הכהן שתתגרש מיד ע"י קבלתך גט זה מידי לידך והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם, וימסור לו הגט, והשליח יגביהנו ג' טפחים ויכוין לזכות בהגט להאשה רבקה הנ"ל שתתגרש בקבלתו':

ואח"כ יאמר המסדר להבעל¹⁰, הנה כבר אשתך מותרת לכל אדם ע"י קבלת השליח הגט כנ"ל, אך לרווחא דמילתא¹¹ זאלשטו נעמין דעם גט מהשליח, און זאלשט אים ווידער געבין דעם גט צוריק און זאלשט מאכין אים פאר איין שליח להולכה ער זאל געבין דעם גט ליד אשתך רבקה הנ"ל. ואז יקח הבעל המומר את הגט ויאמר להשליח איך בעט דרך און מאך דרך פאר איין שליח לגרושין במקומי ובחריקאי אז דוא זאלשט נעמין דעם גט און זאלשט געבין דעם גט ליד אשתי רבקה בת ליב הכהן הנ"ל אז זיא זאל מגורשת ווערין פון מיר מיט דעם גט הנ"ל און מותרת ווערין לכל אדם, ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ודיבורך כדיבורי ממש און איך גיב דיר רשות צו מאכען איין שליח אחר במקומך ליתן גט הנ"ל ליד אשתי רבקה הנ"ל בכל מקום שהיא ואפילו בלא אונס כלל, ותיכף שיגיע גט הנ"ל לידה מידך או מיד שלוחך תהא מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם¹²: ואתם עדים פב"פ ופב"פ על כל הנ"ל:

7) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן נג"נד ובקב"נקי שם.

8) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט שני) סימן כא ובקב"נקי שם, שהרב המסדר אומר סדר זה להבעל קודם כתיבת הגט, אך הצ"צ השמיט זאת, אלא רק שהמומר יעשה כסדר המבואר, מבלי להודיעו מקודם.

9) ראה קב נקי, "סדר שליח לקבלה" סימן יז, וב"השלמת הסדרים" שם.

10) ראה קב נקי סדר גט שני סימן כא ס"ק פה. וראה בסדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט שני) סימן מד ובקב"נקי שם.

11) ראה קב נקי ב"השלמת הסדרים" לסדר גט שני סימן מד ס"ק מד.

12) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט שני) סימן כו ובקב"נקי שם.

[=תיקח גט זה מהשליח, ותתן שוב את הגט בחזרה ותעשה אותו לשליח להולכה, שיתן את הגט ליד אשתך רבקה הנ"ל. ואז יקח הבעל המומר את הגט ויאמר להשליח אני מבקש ממך וממנה אותך לשליח לגרושין במקומי ובחריקאי, שתיקח את הגט ותיתן את הגט ליד אשתי רבקה בת ליב הכהן הנ"ל שתהי' מגורשת ממני בזה הגט הנ"ל. ותהי' מותרת לכל אדם, ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ודיבורך כדיבורי ממש, ואני נותן לך רשות למנות שליח אחר במקומך ליתן גט הנ"ל ליד אשתי רבקה הנ"ל בכל מקום שהיא ואפילו בלא אונס כלל...].

טוב שיהי' הבעל אצל הסופר והעדי' עד שיגמרו כתיבת הגט כדי שלא ימסור מודעא ואם ילך לחוץ ילכו אחריו שני אנשי' אם אפשר כדי שיראו שלא ימסור מודעא כנז' כ"ז בסדר הגט¹³:

הסופר קודם שיתחיל לכתוב יאמר בפני העדי' הנני כותב גט זה לשם יהושע וכל שום וחניכא דאית לי¹⁴ בן ליזר ולשם גרושי אשתו רבקה בת ליב הכהן שיגרשנו בו לשמו ולשמה ולשם כריתות¹⁵ ויכתוב הגט מידי¹⁶. וכן יאמר כל א' מהעדים אני חותם גט זה לשם יהושע וכו', הכל כמבואר בסדר הגט עם שאר הענינים דשם¹⁷:

מה שכתבת לכתוב אבי המגרש ליזר מפני

שיש ספק אם נק' אליעזר אבל זאת אמר לי א' שיודע שהי' נק' בפי כל ליזר, וכן באבי המתגרשת יש ספק אם נק' יהודה או ארי' לכן אמרתי שבנ"ד שהוא באבי המתגרשת¹⁸ ובגט מומר סגי שיכתב ליב לבד¹⁹:

נוסח הגט באחד בשבת כו', אנא יהושע וכל שום וחניכה דאית לי בן ליזר העומד היום, את אנתתי רבקה בת ליב הכהן דהוית אנתתי מן קדמת דנא כו':

(13) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון סימן ס אות א ובקב-נקי שם. וכן בסדר הגט שם (סדר גט שני) סו"ס סימן כו שהבעל המומר מקבל ע"ע שלא לבטל הגט ולא השליח ולא השליחות, אך בקב נקי שם (ס"ק פ"ו, המציין לס"ק פ"ג), שאי"צ לומר נוסח זה, ובפרט במומר. וראה גם בשו"ת צ"צ אבה"ע"ז במדור „הערות" ל„דברים שנכתבו בשם רבינו" סימן ז (דף עה, ד) שאין לאמרו, שהרי בנוסח כ"ק אדה"ז (הנדפס בשו"ת צ"צ שם סימן תמ-תמא) ג"כ הושמט.

(14) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן כ ובקב-נקי שם. והסיבה לכך, מאחר ומומר יש לו שם נכרים, ואין לכתוב שם הנכרים בגט – כותבים שמו היהודי, ומוסיפים „וכל שום" (אע"פ שבדרך כלל בגט לבני אשכנז היוצאים ביד רמ"א אין כותבים „וכל שום", כמבואר בסדר הגט שם סוף סימן כד). וכ"ה בסדר גט מומר לאדה"ז (שו"ת צ"צ אבה"ע"ז סי' תמ-תמא).

(15) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן ע ובקב-נקי שם.

(16) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן עג ובקב-נקי שם.

(17) ראה סדר הגט למהר"ם ר"י (סדר גט ראשון) סימן ע ובקב-נקי שם.

(18) ראה קב נקי סדר גט ראשון סימן יט ס"ק עד. ובקב נקי חלק שני כלל לו (בפרט אות יד).

(19) שהוא (כנראה) כינויו של אבי האשה, ויכול להיות כינוי לשם ארי' או לשם יהודה.

אם יוכלו לכתוב הגט במקום שכבר נכתבו שם איזו גיטין טוב יותר. ואם לא יהי' באפשר כי לא ירצה המומר לילך לעיר אחרת, אזי ידקדקו מעל' לכתוב שם העיר והנהרות כראוי וימחלו להודיעו אח"כ למקום שישלחו הגט האיך נקראת העיר בלשון רוסיא והאיך כתבו וכן בהנהרות יודיעו האיך נקראי' ונכתבי' בלשון רוסיא: ויזהרו לכתחי' להכניס תיבו' יתיכי ליכי בשורה שביעי', הגם שבדיעבד אינו מעכב.

[...] אה' המודיעים במצות כ"ק דו"ח הרב שי'

מנחם מענדל

והנה האשה היא עני' מאד ואינה יכולה לשלוח שליח מכאן ע"כ יראו עכ"פ תומ"י לסדר שם הגט ולעשות שם שליח כנ"ל ואם יש שם מי שיסע לכאן ודאי טוב, ואם לאו יהי' ביד השליח עד שיזדמן ויסע וימסור שליח זה לשליח ההוא ע"ד הנז' בש"ע סי' קמ"ב סעי' ט' ובהג"ה שם.

יו' [?] ג' [?] ד"ה מרחשוון תקפ"ה ליובאוויץ

